



Knjižničar bližnje prihodnosti

> Matjaž Štrancar



Matjaž Štrancar: e-Pub in osnove elektronskega založništva. Ljubljana: Štrancar.com, 2013. 91 str., 21 cm. ISBN 978-961-6877-10-7

Razvoj medijev kot posrednikov informacij je zanimiv pojav. Še posebej razvoj knjig in drugih publikacij. Kako so konvergirale, divergirale in se nasploh spreminjale glede na potrebe določenega časa, kraja in razmišljanja. Za e-knjige je čas zdaj tu, kraj je povsod in razmišljanje je globalno. E-knjiga je udarila po vsem svetu, in to odločno. Številke iz e-knjižno verjetno najbolj razvite države ZDA govorijo same zase. Industrija je vredna več kot milijardo USD letno, v zadnjih nekaj letih pa se je mesečni prirastek občasno meril tudi v dvošteviličnih odstotkih. Amazon pa že kar nekaj časa prodaja več elektronskih knjig kot tiskanih. Napovedi kažejo, da bo končna številka v svetovnem merilu samo v nekaj letih narasla na 10 milijard EUR, kar je slaba tretjina državnega proračuna Republike Slovenije. In kje smo v Sloveniji v sredini leta 2013? Samo zijamo drug v drugega in e-knjige, kolikor sploh jih, kupujemo v tujem jeziku v tujih e-knjigarnah in jih prebiramo s tujimi e-čitalniki. No ja, nekaj ubogih poskusov popularizacije e-knjig smo, roko na srce, že doživeli tudi pri nas, toda resno ugrizniti v to zelo slastno jabolko se očitno vsi bojijo. Trenutno obstoja samo nekaj sto elektronskih naslovov v slovenskem jeziku, ki so namenjeni širšemu občinstvu. Pa še ti so na voljo bolj kot ne samo po stranskih prodajnih in distribucijskih kanalih. S častno izjemo pravkar zagnanega Biblosa, ki se za lokalno tržišče trudi na noge postavitvi e-knjigarniške in e-knjižnične rešitve po sodobnih svetovnih standardih. Torej obstaja upanje, da se bo položaj dokaj hitro popravil in dosegel upoštevanja vreden nivo. E-knjige pač niso neki babbav, saj imajo kup prednosti v primerjavi s tiskanimi knjigami.

Ker odpade tisk, je izdelava e-knjig cenejša in hitrejša.

Posledično je lahko nižja končna cena, kar pozitivno vpliva na nakupovalne odločitve uporabnikov.

Morebitni posredniki pri prodaji praviloma jemljejo manjši delež.

Težave z naklado odpadejo, saj e-knjige ni moč izdelati v preveč ali premalo izvodih.

E-knjige nimajo teže, ne zahtevajo fizičnega prostora in ne rabijo skladišča. Po navadi so zadovoljne že z nekaj MB prostora na nosilcu medija.

So odporne proti naravnim in drugim nesrečam.

Možni so popravki v že izdelani in prodajani e-knjigi.

Google in drugi spletni iskalniki bodo že slabo oglaševano e-knjigo našli hitreje in na več spletnih straneh kot tiskano.

Sprejemljiv izdelek lahko lažje izdelajo, tržijo in prodajajo tudi manj uki avtorji in (samo)založniki – meja med avtorstvom in založništvom je tu bolj zabrisana.

Lahko so tudi samo poceni promocija tiskani izdaji.

Manj podrhtev dreves konča v papirnicah.

Seveda imajo e-knjige tudi nekaj pomanjkljivosti.

Uporabnik (pa tudi založnik) rabi orodje oziroma (krhko) napravo, da lahko izdelke v e-obliki sploh uporablja (bere).

Manj nadzora je nad zaščito in upoštevanjem avtorskih pravic.

Zaščito je moč precej preprosto zaobiti, kopiranje e-knjig je tako rekoč zastoj.

Posledično obstaja večja možnost, da vas kdo plagira.

Količina vloženega avtorskega dela je enaka ali celo nekaj večja (zaradi morebitnih naknadnih popravkov) kot pri tiskanih knjigah.

Konverzija iz tiskane oblike v elektronsko je včasih kar zapletena, skoraj vedno pa je časovno potratna. Obratno velja enako.

Višji je DDV na e-knjige.

Teže, vendar ne nemogoče, jih je posojati, menjati, podarjati in prodajati rabljene.

E-knjige so precej nova stvar, ljudje pa imajo do novosti nemalokrat precejšen odpor.

Avtorji ne morejo podpisovati fizičnih izvodov e-knjig, prav tako jih je zelo težko prispevati za dobrodelne srečelove.

Niso za na razstavno polico, ne prispevajo toliko k toplini doma, saj se z njimi ne da podkuriti kamina, nemogoče je z njimi podstaviti mizo, sestaviti priročno sedalo, pobijati mrčes ipd.

In kaj konkretno bi od popularizacije e-knjig lahko imeli knjižničarji? Iz vsega naštetega se da potegniti določene sklepe, kdaj bi jim e-založništvo lahko koristilo in pri čem. Manj bo bolečih hrbtov, ne bo več zamud in izgub gradiva, težko bo česa zmanjkalo, težav s prepolnimi policami ne bo več, gradivo bo cenejše in hitreje dostopno.

Žal pa e-knjige za knjižničarje prinašajo tudi eno hudo pomanjkljivost. Zavedati se morajo, da za večino poklicev velja, da imajo svoj začetek, rast, vrhunec, upad in konec ter da oni niso izjema. Klasični knjižničarji zaradi e-knjig ne bodo nikoli izumrli (tudi tiskane knjige ne bodo), lahko pa pričakujemo, da se bo povpraševanje po njih zaradi tega dodatno zmanjševalo in bo čez nekaj desetletij ali stoletij to le še eden izmed številnih butičnih poklicev. Druga, bolj verjetna možnost pa je, da se bo knjižničar razvil v novega, še ne videne strokovnega delavca. Že zdaj lahko ta potek opazujemo in ugotavljamo, da bo knjižničar imel vedno večjo svetovalno vlogo, za kar pa bo moral imeti sposobnost analitičnega interpretiranja podatkov iz raznolikih, vedno bolj elektronskih, virov. Zato bo treba imeti precej več znanja o podatkovnih zbirkah, delovanju interneta, spletnih strani in celo programiranju. Vsekakor pa bo za knjižničarja prihodnosti dobrodošlo tudi poznavanje formata ePub, ki je trenutno glavni in daleč najbolj uporabljeni standard pri izdelavi elektronskih knjig.

Knjiga je namenjena malim (bodočim) založnikom in samozaložnikom, pa tudi spletnim programerjem, ki bi si radi razširili obzorje na področju založništva. Zanimiva bi morala biti tudi vsem preostalim, ki mislijo, da jim je blizu problematika izdaje, distribucije in prodaje e-knjig ter drugih e-publikacij z ljubiteljskega ali profesionalnega stališča. Tu boste dobili veliko odgovorov tako iz teorije kot (dobre) prakse v vseh fazah tovrstne obrti.

Vsekakor bosta e-knjiga in e-založništvo slej ko prej našla pot v šolske knjižnice in takrat bo treba poznati tudi to področje založništva, zato bo priročnik, ki ga predstavljamo, dobrodošla vsebina za branje in spoznavanje novodobnih pojavov.